

Opis źródła:

Budowę stalinowskiego aparatu represji Polski Ludowej (określanego potocznie jako Urząd Bezpieczeństwa) rozpoczęto jeszcze w okresie tak zwanej „Polski Lubelskiej”, w drugiej połowie 1944 roku. W jego skład wchodziły wszystkie jednostki podlegające Resortowi, a następnie Ministerstwu Bezpieczeństwa Publicznego składające się na sieć wojewódzkich, miejskich i powiatowych placówek. Ponadto ramach struktur funkcjonowały wojska wewnętrzne (Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego) i organy porządkowe, takie jak Milicja Obywatelska. Po odwilży październikowej w 1956 roku rolę tajnej policji i aparatu represji przejęła Służba Bezpieczeństwa, będąc częścią Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Przytoczony fragment jest częścią pracy dyplomowej poświęconej dziejom systemu szkolenia kadr, obronionej w głównej placówce edukacyjnej aparatu represji Polski Ludowej – Wyższej Szkole Oficerskiej im. Feliksa Dzierżyńskiego.

Miejsce wydania:

E. Gurbala, *Wojenne źródła służby bezpieczeństwa i geneza jej systemu szkolenia kadr jako element tradycji Wyższej Szkoły Oficerskiej im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie, praca dyplomowa WSO, Legionowo 1988, AIPN, 001708/3462, k. 63, za: A. Jusupović, „Nie matura, lecz chęć szczerą zrobi z Ciebie oficera”, czyli rola przykładowego szkolnictwa w kształceniu kadr RBP/MBP/MSW (1944–1990), „Dzieje Najnowsze”, r. 47, 2015, nr 4, s. 95.*

Miejsce przechowywania:

https://kpsc.umk.pl/Content/210047/KM_01046_1934_80.pdf

Tekst źródła:**Budowa systemu szkolenia kadr bezpieczeństwa Polski Ludowej**

Zbudowanie aparatu Służby Bezpieczeństwa należało do zadań trudnych i złożonych. Miał to być bowiem aparat o całkowicie nowym charakterze, zespolony z masami pracującymi i służący ich interesom klasowym. Bezpośrednie powiązanie tego aparatu z mechanizmami rządzenia sprawiło, że w odróżnieniu od innych ogniw aparatu państwowego — nie mógł on oprzeć się na kadrach przedwrześniowych aparatu bezpieczeństwa służącego burżuazji do ochrony jej panowania klasowego, do walki z siłami rewolucyjnymi i postępowymi.

Słowniczek pojęć:

Masy pracujące – w doktrynie marksistowskiej składały się na nie klasa robotnicza, chłopstwo oraz postępową część inteligencji

Interes klasowy – kategoria ideologiczna oznaczająca zbiorową świadomość ludzi o podobnych interesach ekonomicznych

Burżuazja – w ujęciu marksistowskim pojęcie to oznacza posiadaczy środków produkcji

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły podstawowej i uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy)

1. Czy według autora przewidywano wykorzystanie funkcjonariuszy przedwojennej Policji Państwowej w budowie aparatu bezpieczeństwa Polsku Ludowej?
2. Jaki miał być nadrzędny cel funkcjonowania aparatu bezpieczeństwa?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto

1. Co według autora różnic miało aparat bezpieczeństwa Polski Ludowej od tego, który funkcjonował w II Rzeczypospolitej? Jaka była wspólna cecha charakterystyczna obydwu struktur?
2. Czy autor używa w odniesieniu do aparatu bezpieczeństwa nazewnictwa stosowanego w okresie stalinizmu?
3. Co świadczy o tym, że autor przytoczonego fragmentu pisał w duchu ideologii obowiązującej w Polsce Ludowej i całym Bloku Wschodnim?
4. Czy organa bezpieczeństwa Polski Ludowej nawiązywał, przynajmniej w sferze symbolicznej, do swoich sowieckich odpowiedników?

Wskazówki:

Wspólną cechą służb bezpieczeństwa II Rzeczypospolitej (na przykład Policji Państwowej) i Polsku Ludowej był, w opinii autora, ścisły związek z „mechanizmami rządzenia”. Z tego powodu w budowie powojennych struktur niemożliwe (lub niewskazane) było opieranie się na przedwojennych kadrach. Natomiast tym, co różnic miało te dwa aparaty był wymiar ideologiczny: „bezpieka” Polski Ludowej miała w założeniu przede wszystkim służyć sprawie „mas pracujących”, podczas gdy ich odpowiedniki sprzed września 1939 roku miały być narzędziem w rękach „burżuazji”, za pomocą których mogła ona bronić własnych interesów.

Ciekawym aspektem przytoczonego fragmentu jest nomenklatura: mimo, że autor odnosi się do czasów kształtowania się służb Polski Ludowej, to jest do okresu 1944-1956, używa wprowadzonej w czasach późniejszych nazwy Służba Bezpieczeństwa. Z kolei pojęcia takie jak „interes klasowy” albo „masy pracujące” wskazują, że praca pisana była w duchu marksizmu. W kwestii nazewnictwa stosowanego w ramach organów bezpieczeństwa wartość uwagi jest też obecna w nazwie Wyższej Szkoły Oficerskiej, w której murach powstała cytowana praca, nawiązanie do osoby Feliksa Dzierżyńskiego, twórcy aparatu terroru Rosji Sowieckiej.

Literatura pomocnicza:

1. Jusupović A., *„Nie matura, lecz chęć szczerą zrobi z Ciebie oficera”, czyli rola przykładowego szkolnictwa w kształceniu kadr RBP/MBP/MSW (1944–1990)*, „Dzieje Najnowsze”, r. 47, 2015, nr 4, s. 95-118.
2. *Zarys historii szkolnictwa zawodowego resortu spraw wewnętrznych*, cz. 1: Szkoły oficerskie, red. J. Góralewska, C. Jene, Warszawa 1983.

3.Zblewski Z., *Leksykon PRL-u*, Kraków 2000.

4.Zblewski Z., Dudek A., *Utopia nad Wisłą. Historia Peerelu*, Warszawa 2008.

Najważniejsze cezury:

21 lipca 1944 roku – powstanie Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, w ramach którego powstał Resort Bezpieczeństwa Publicznego

28 listopada 1956 roku – przekształcenie aparatu bezpieczeństwa PRL w Służbę Bezpieczeństwa

1988 rok – powstanie pracy E. Gurbali

31 lipca 1990 roku – koniec działalności Służby Bezpieczeństwa.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Arkadiusz Siwko.